

Хаджиева Зульфия Иззатуллаевна

*Silkway Халықаралық университеті Педагогикалық факультетінің 2 курс
магистранты, п.ғ.к., профессор Кенжебекова Р.И.
Шымкент, Қазақстан*

БОЛАШАҚ ПЕДАГОГ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ РЕФЛЕКСИЯСЫН ДАМУЫҒА ДАЯРЛАУ

Жоғары оқу орындарындағы білім берудің басты мақсаты – болашақ мамандарды қазіргі жағдайларға бейімделуге даярлау ғана емес, жаңартылған білім мазмұнын оқып-үйренуді белсенді меңгертуге бағытталғандығында болып отыр. Сонымен қатар, өркениетті елдермен деңгейлес дамуымызға мүмкіндік беретін жаңа білім беру жүйесін қалыптастыру болып табылады.

Бұл мақсат – жаңартылған білім мазмұнын оқып-үйренудегі рефлексияның қажеттілігінен туындауда. Болашақ мамандарды бастауыш сынып оқушыларының рефлексиясын дамытудың әдістеріне үйрету белгілі бір қадамдардан тұрады. Ол жайында айтылған пікірлердің бірінде А.В.Хуторской оқушылардың сабақтағы рефлексиясын ұйымдастыру келесі қадамдарды қамтуы қажет екендігіне тоқталады:

1.Пәндік (рефлексивтіге дейін) іс-әрекетті тоқтату. Оқу пәні бойынша орындалатын іс-әрекет аяқталуы немесе тоқтатылуы қажет.

2.Орындалған әрекеттердің бірізділігін қалпына келтіру. Оқушының орындаған әрекеті, оның ойынша маңызды орындалған әрекеті ауызша немесе жазбаша түрде сипатталады.

3. Әрекеттердің тиімділігі, нәтижелілігі, қойылған міндеттерге сәйкестілігі тұрғысында, олардың құрастырылған бірізділігін мағыналау.

4. Рефлексияның нәтижелерін айқындау және құрастыру.

Мұндай нәтижелердің бірнеше түрі ажыратылуы мүмкін: жалпы күй – эмоционалды сезіну, психологиялық көңіл-күй; іс-әрекеттің пәндік нәтижесі идеялар, болжамдар, заңдылықтар, сұрақтарға жауаптар және т.б.; іс-әрекет барысында қолданылған немесе құрылған тәсілдер; болашақ іс-әрекетке қатынас бойынша болжамдар; тұлғалық динамика – қатысушыда не өзгерді.

Бастауыш сынып оқушыларын рефлексиялық жаттығулар мен тапсырмалар

негізінде сыни тұрғыдан дамыту тікелей мұғалімнің ұйымдастырушылық, бағыттаушылық әрекетімен, талап қою субъект-субъектілік қатынаста жүзеге асады.

Оқу үдерісінде рефлексия жасау негізінде оқушының тұлғалық сапасы және өз жетістіктерін бағалауының жаңа бағыттары көрініс табады. Бастауыш сынып оқушыларының рефлексиялық жаттығулар мен тапсырмаларды орындау негізінде сыни тұрғыда ойлауын дамытуда жеке даралық ерекшеліктері ескерілу қажет. Әр сабақта берілген тапсырмалар мен жаттығулар оқушылардың өтілетін материалды өздігінен игеріп, ізденуіне, сыни тұрғыда ойлауын дамытып, кері байланыс жасауына бағыттталып, ұсынылатын тапсырмалар өзіндік, жұптық, топтық жұмыс түрлерінде көрініс табу керек. Бұл өз кезегінде оқушылардың бірлескен топтық жұмыстар негізінде сыни тұрғыдан ойлауларын дамытуға түрткі болады.

Қазіргі кезде оқушылардың сыни тұрғыдан ойлауын дамыту оқу мен оқудағы нәтижеге жеткізетін ең тиімді тәсілдермен. Өйткені адамның жанында бірінші кезекте тек өзінің әрекеттері мен өз қолымен жасалғаны ғана қалады.

Жаңартылған білім беру мазмұны аясында рефлексиялық жаттығулар мен тапсырмалар негізінде бастауыш сынып оқушыларын сыни тұрғыдан дамыту тұтас педагогикалық үдерісте тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым дағдыларын қалыптастыру арқылы жүзеге асып отырады.

Жаңартылған білім беру мазмұны аясында «Сауат ашу», «Қазақ тілі» пәндері бойынша авторлар ұжымымен бірлестікте әзірленген оқулықтар мен жұмыс дәптерлерінде, әдістемелік құралдарда берілген рефлексиялық жаттығулар мен тапсырмалар оқушылардың сыни ойлауын дамытуға, өз іс-әрекеттеріне кері байланыс жасау арқылы өзін өзі бағалауына бағытталған.

Жұмысымызда бұдан әрі қарай өзіміз авторлық бірлестікте «Атамұра» баспасынан 2016, 2017, 2018 жылдары шыққан Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі ұсынған жалпы білім беретін мектептің 1, 2, 3-сыныптарына арналған «Сауат ашу», «Қазақ тілі» оқулықтарында, жұмыс

дәптерлерінде оқушылардың рефлексиясын дамытуға берілген тапсырмалар мен оларды оқу үдерісінде қолдану әдістемесінен мысалдар келтіреміз. Оқулықта оқушыларды іргелі білімге емес, осы білімді іздену дағдыларына (*ойлау, оқу, сөйлеу, талқылау, жазу, пікірлесу, пікір таластыру*) үйрету мақсаты қойылады. Ол өз кезегінде «Сауат ашу», «Қазақ тілі» пәндерінің оқу-әдістемелік кешенін құрастырудағы негізгі ұстаным болып табылады.

Оқушылардың тыңдалым және айтылым дағдыларын дамытуға ықпал ететін тапсырма үлгілері тыңдалған материалдың мазмұнын түсінуіне, мәтіннің тақырыбы мен негізгі ойын анықталуына, мазмұндауына, оқиғаны болжап, түрлі жағдаяттарда тілдік формаларды дұрыс қолдануына және тыңдаушының назарын өзіне аударуына, тыңдалған материал бойынша өз пікірін айтып, берілген тақырыпқа әңгіме құрап айтуы арқылы рефлексиясын дамытуға бағытталады. Мысалы: оқулықтың «Маған ұнайтын өлеңдер» тақырыбында ұсынылған мәтіндер оқушылардың тыңдалым дағдысын қалыптастыру үшін, мәтіннің түрлерін, жанрын ажыратуға алдын ала дайындық үшін берілген. Таңдаған мәтіндерінің қайсысы өлең? сұрағына жауап беру арқылы оқушылар өз ойымен бөлісіп, топта болжаулар жасайды. Болжау жасауда мәтіндердің мазмұнын басшылыққа ала отырып, сыни тұрғыдан талдап, кері байланыс орнатады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Оспанбекова М.Н. Рефлексиялық жаттығулар мен тапсырмалар – сыни тұрғыдан дамыту құралы // ІҮ Халықаралық түркі әлемі зерттеулері симпозиумы. Өмер Халисдемир университеті. – Нийде қаласы, 2017. - Т.3. - Б. 891-898.